

İbrahim Alboğa
ialboga@setav.org

Avrupa'nın Suriye Ödevi Ne Olmalı?

AVRUPA ÜLKELERİNİN SURIYE KRİZİNDEKİ STRATEJİ EKSİKLİKLERİNİN FARKINA VARARAK BU KRİZİ HEM YERİNDE ÇÖZMENİN HEM DE SURIYE SAVAŞININ NETİCESİNDE OLUŞAN MÜLTECİ HAREKETLERİNİN YÖNETİLMESİ KONUSUNDA ÇÖZÜMÜN ANCAK TÜRKİYE İLE OLACAĞINI İDRAK ETMESİ GEREKMEKTEDİR.

Avrupa'da ekonomik durgunluk ile gelir dağılımında artan farklılıklar ve özellikle 2015 sonbaharında "mülteci krizi" olarak tanımlanan Avrupa'ya kitlesel göç hareketleri neticesinde Doğu-Batı Avrupa arasında demokratik ve siyasi noktalarda derin görüş ayrılıkları oluşmuştur. Bu durum en nihayetinde bir (iç) barış ve ekonomik refah projesi olarak kurulan Avrupa Birliği'ni (AB) derinden sarsmıştır.

Avrupa'da kökleşmiş sorunların yardımı muhtaç Suriyeli mülteciler üzerinden araçsallaştırılması ve bununla bağlantılı olarak Avrupa'da aşırı sağcı partilerin ciddi bir yükseliş trendi yakalaması bir yana, AB'nin Suriye krizine bir çözüm bulma gayretlerinin de yetersiz kaldığını söylemek mümkündür. Suriye krizinin kalıcı bir çözüme evrilmesi noktasında ciddi gayretlerde bulunan Türkiye'nin yanında yer almaktansa, AB ve Avrupalı ülkeler Türkiye'yi uzaktan eleştirmekle yetinmişlerdir.

Suriyeli Mülteciler

Suriye krizinin Avrupa için "mülteci krizine" dönüştüğü bir denklemde Avrupa'da şüphesiz üzerinde en çok durulan husus,

mülteci krizini temelinden çözme ve sebeplerini ortadan kaldırma söylemi olmuştur. Bu sebeple Suriye'de daha etkin bir rol oynanması gerektiği yönünde bir kanaat ortaya çıkmış ancak çeşitli faktörler AB'nin Suriye krizine aktif bir şekilde müdahil olmasını engellemiştir. AB'nin başlangıçta Suriye hükümeti ile tüm diyalog kanallarını kapatması ve ABD politikalarının kayıtsız şartsız desteklenmesi gerekçeler arasındadır. Bu durum AB'nin dış ve güvenlik politikaları alanında karar alma mekanizmaları ile ortak bir strateji oluşturma konusundaki zafiyetiyle doğrudan irtibatlıdır. Bugün geriye bakıldığında bu vizyonsuzluk neticesinde oluşan boşluğun diğer aktörler tarafından doldurulduğu görülmektedir.

AB'nin Suriye krizinin çözümüne yönelik doğrudan etki edemeyişinin dış etkenlerine bakıldığında ise üç temel gelişmeden bahsetmek mümkündür. Dönemin ABD Başkanı Obama'nın Suriye krizini yönetememesi ve ABD'nin bölgeden çekilerek bir güvenlik boşluğu oluşturmaya ön plandadır. Bu durum Rusya'yı da önemli bir aktör olarak ön plana çıkarmıştır. Moskova, Suriye'ye inerek rejimin ömrünü uzatmış ve Suriye'nin hava sahasını kapatarak hakimiyetini sağlamıştır. Son olarak ise Türkiye 2016'da Fırat Kalkanı, 2018'de Zeytin Dalı ve Ekim 2019'da Barış Pınarı Harekatı ile Suriye'nin ku-

zeyinde PYD/YPG kontrolündeki bir terör koridorunu engellemiş ve mültecilerin Suriye'nin kuzeyinde oluşturulacak güvenli bölgeye gönüllü olarak dönmeleri olasılığına imkan sağlamıştır. Bu bağlamda AB'nin zikredilen iç sebeplerden dolayı geliştiremediği politikaların Türkiye'nin kararlı askeri harekatı sonucu tamamen askıya alındığı ve AB'nin bir alan bulamadığı yorumları yapılmıştır. AB'nin TSK'nın başlattığı Barış Pınarı Harekatı'na yönelik aldığı kınama kararı ve AB ülkelerinin olası yaptırım konularını gündemlerine almalarını da politika eksikliği olarak değerlendirmek mümkündür.

AB'nin Suriye krizi ve Suriyeli mülteciler konusundaki strateji eksikliğinin bir göstergesi olarak ise Almanya özelinde geçtiğimiz haftalarda Almanya Savunma Bakanı Kramp Karrenbauer'in Suriye'nin kuzeyine yönelik uluslararası bir güvenli bölge inşası önerisi olmuştur. Görüldüğü üzere, Türkiye'nin yıllardır savunduğu güvenli bölge çağrısını son çare ve tek taraflı olarak yürürlüğe koyma yaklaşımını benimseyen Almanya, Suriye'deki gelişmeleri dışardan izlemekle yetinmekten vazgeçip, geçmişteki eleştirel yaklaşımına mesafe koymaya çalışmıştır.

Türkiye'nin Avrupa'nın istikrarı ve barışı için üstlendiği kilit rolü anlamak için 2016'daki mülteci krizinin çözümü adına Türkiye ile

Merkel öncülüğündeki AB anlaşmasının bir kez daha altını çizmek gerekmektedir. Yapılan anlaşma, Almanya'daki tüm tepkilere rağmen, AB için başarılı olmuştur zira Ekim 2015'te günde ortalama 10 bin mülteci Avrupa'ya giderken anlaşmadan sonra bu sayı ortalama 81'e gerilemiştir. Haliyle bu durum Avrupa'nın tamamıyla tepkisel olarak güçlenen aşırı sağ hareketlere teslim olmamasına ve böylelikle siyasal istikrarına katkıda sağlamıştır.

AB'nin Sorumluluğu

Mülteci anlaşması ile Avrupa'nın ciddi bir sorununu önlemesine rağmen Türkiye'ye yönelik belirginleşen olumsuz tavır, yakın zamanda gerçekleşen DEAŞ'lıların Avrupalı devletlere iade edilmesi konusunda da dikkat çekmiştir. İadelerin Türkiye tarafından gerçekleştirilmesi Avrupa kamuoyunca sorun haline getirilirken, burada da AB ülkelerinin sorumluluktan kaçma eğiliminde oldukları ve sorunu Türkiye'ye yönelik eleştirel söylemlere indirgemekle yetindiklerine şahit olunmaktadır.

Suriye krizinden en çok etkilenen, AB'nin lokomotif ülkesi konumundaki, Almanya'nın Suriye politikasına bakıldığında ise diplomatik ve insani yardım alanlarına yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bunun dışında askeri anlamda DEAŞ'a karşı kurulan koalisyonda keşif uçuşları ve hava yakıtı işlemleri de yapılmıştır. Yakın bir zamanda Federal Hükümet ortağı muhafazakar CDU'nun Federal Meclis Grubu'ndaki önde gelen dış politika siyasetçisi Kiesewetter ise artık Almanya ve Avrupa'nın insani yardım dışında bir alanının bulunmadığını, Türkiye ve Rusya'nın kendi alanlarını geliştirirken Almanya'nın ise siyasi bir çözüm bulma hedefinde de başarısız olduğunu ifade etmiştir. Nitekim böylelikle mülteci akımlarının ve Rusya'nın girişimlerinin engellenerek sorunlara müdahale edilmesi gerektiği yönünde taleplerde bulunmaktadır.

 Almanya Savunma Bakanı Annegret Kramp-Karrenbauer'ın, Suriye'nin kuzeyinde "uluslararası kontrol edilen güvenli bölge" önerisine onay veren Almanya Başbakanı Angela Merkel, "Türkiye'nin, Suriye'nin kuzeyinde işgal altındaki bölgede kalıcı olmasının önüne geçilmesi gerektiğini" ifade etmişti.

Türkiye'nin başarıyla gerçekleştirdiği askeri hareketler, AB'nin "mülteci meselesi yerinde çözümlenmeli" söylemiyle temelde uyumludur. Buna rağmen Avrupa genelinde Türkiye aleyhinde yapılan algıyı rasyonel bir zeminde değerlendirmek oldukça güçtür.

Avrupa Ordusu Gündemi

Sonuç olarak Avrupa ülkelerinin Suriye krizindeki strateji eksikliklerinin farkına vararak bu krizi hem yerinde çözenin hem de Suriye savaşının neticesinde oluşan mülteci hareketlerinin yönetilmesi konusundaki çözümün ancak Türkiye ile olacağını idrak etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda 2016'da Türkiye ile AB arasında gerçekleşen mülteci anlaşması bunun ilk mihenk taşıını oluşturmuştur. Diğer yandan Türkiye'nin başarıyla yönettiği askeri hareketlerin AB'nin "mülteci meselesi yerinde çözümlenmeli" söylemiyle temelde uyumlu olmasına rağmen Türkiye aleyhinde yapılan algıyı rasyonel bir zeminde değerlendirmek oldukça güçtür. Nitekim son hareket, Avrupa açısından hem mültecilerin kendi ülkelerine gönüllü olarak geri dönebilmeleri hem de DEAŞ'lı teröristlerin vatandaşı oldukları Avrupa ülkelerinde yargılanmaları açısından önemli fırsatlar doğurmaktadır.

Suriye'de yaşanan gelişmeler karşısında Avrupa'nın eksiklikleri, Almanya ve Fransa başta olmak üzere AB'nin kendi savunma ve güvenlik politikalarını geliştirme konusunda somut bir şekilde harekete geçmesi gerektiği çağrılarını da sıklaştırmıştır. Uzun süredir tartışılan "Avrupa ordusu" konusu tekrar gündeme gelirken, NATO ile uzun vadeli ilişkiler soru işaretleriyle doludur. Özellikle Fransa Cumhurbaşkanı'nın "NATO'nun beyin ölümü gerçekleşmiştir" ifadelerine Merkel'in sert tepki vermesi yakın müttefiklik iddiası olan Almanya ve Fransa'nın ilişkilerindeki olası görüş ayrılıkları ihtimallerini gündeme getirmiştir. Avrupa'nın askeri ve konvansiyonel gücünü güçlendirme girişimlerinin temeli PESCO (Permanent Structured Cooperation) kapsamında ilk ciddi girişim olarak değerlendirilmişse de an itibarıyla muğlak bir vizyonun ötesine geçilememiştir.

Bu denklemler dikkate alındığında Avrupa'nın Suriye krizinden alması gereken öncelikli ders şüphesiz Suriye krizinin siyasi çözümü ve mülteciler konusunda Türkiye ile beraber hareket etmenin ve somut iş birliğinin elzem olduğudur. Özellikle AB'nin güvenlik ve savunma alanındaki girişimlerinde Türkiye'nin hassasiyetlerini de dikkate alarak diyalog kurması en az mültecilerin kontrollü bir şekilde Avrupa'ya göç etmeleri kadar önemli bir husus olarak öne çıkmaktadır.